

În cauza Lobo Machado împotriva Portugaliei¹,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită conform articolului 51 din Regulamentul A al Curții², în Marea Cameră compusă din următorii judecători:

Dnii R. Ryssdal, președinte,

R. Bernhardt,

R. Macdonald,

A. Spielmann,

S.K. Martens,

Dna E. Palm,

Dnii I. Foighel,

R. Pekkanen,

A.N. Loizou,

J.M. Morenilla,

F. Bigi,

Sir John Freeland,

Dnii M.A. Lopes Rocha,

L. Wildhaber,

J. Makarczyk,

D. Gotchev,

K. Jungwiert,

P. Kuris,

U. Lohmus,

precum și Dnii H. Petzold, grefier, și P. J. Mahoney, grefier adjunct,

după ce a deliberat în Camera de Consiliu la 1 septembrie 1995 și 22 ianuarie 1996,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la 22 ianuarie 1996:

PROCEDURA

1. Cauza a fost deferită Curții de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) și de către Guvernul Republicii Portugheze (Guvernul) la 7 iulie și 5 septembrie 1994, în termenul de 3 luni prevăzut în articolele 32 paragraful 1 și 47 (art. 32-1, art. 47) din Convenția europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (Convenția). La originea cauzei se află o plângere (nr.

Nota grefierului

1. Cauza are nr. 21/1994/468/549. Primele două cifre indică poziția din anul introducerii plângerii, ultimele indică locul pe lista care cuprinde cazurile cu care Curtea a fost sesizată de la origine și pe lista cuprinzând plângerile inițiale corespunzătoare (la Comisie) .

2. Regulamentul A se aplică tuturor cauzelor deferite Curții până la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 9 (P 9) (1 octombrie 1994) și, în consecință, doar cauzelor cu privire la Statele care nu erau legate de acest protocol (P 9). El corespunde Regulamentului care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1983, și care a fost ulterior amendat de mai multe ori.

15764/89) îndreptată împotriva Portugaliei de către cetățeanul portughez Dl Pedro Lobo Machado, care sesizase Comisia la 2 noiembrie 1989 în temeiul articolului 25 (art. 25).

Cererea Comisiei face trimitere la articolele 44 și 48 (art. 44 și 48), precum și la declarația prin care Portugalia recunoștea jurisdicția obligatorie a Curții (articolul 46) (art. 46); cererea Guvernului făcea trimitere la articolul 48 (art. 48). Ele au ca obiect obținerea unei decizii cu privire la faptul de a ști dacă faptele cauzei demonstrează o încălcare a cerințelor articolelor 6 (art. 6) și a articolului 1 din Protocolul nr. 1 (P1-1) din Convenție de către Statul pârât.

2. Răspunzând invitației prevăzute în articolul 33 paragraful 3 d) din Regulamentul A, reclamantul și-a manifestat dorința de a participa la audieri și și-a desemnat avocatul (articolul 30).

3. Camera care urma să fie constituită era compusă conform Regulamentului din Dl M. A. Lopes Rocha, judecător ales cu cetățenie portugheză (articolul 43 din Convenție) (art. 43) și din Dl R. Ryssdal, președintele Curții (articolul 21 paragraful 3 b) din Regulament). La 18 iulie 1994, în prezența grefierului, Dl R. Ryssdal a tras la sorți numele celorlalți șapte membri, respectiv Dl N. Valticos, Dl S.K. Martens, Dna E. Palm, Dl I. Foighel, Dl F. Bigi, Dl J. Makarczyk și Dl K Jungwiert (articolul 43 în fine din Convenție și articolul 21 paragraful 4 din Regulamentul A) (art. 43). Ulterior, Dl A. Spielmann, judecător supleant, l-a înlocuit pe Dl Valticos, care nu putea să ia parte în continuare la examinarea cauzei (articolele 22 paragraful 1 și 24 paragraful 1 din regulamentul A).

4. În calitate de președinte al Camerei (articolul 21 paragraful 5 din Regulamentul A), Dl Ryssdal i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe agentul guvernamental portughez, pe delegatul Comisiei și pe avocatul reclamantului cu privire la necesitatea organizării procedurii (articolul 37 paragraful 1). Conform ordonanței pronunțate în consecință, grefierul a primit memoriile reclamantului la 18 noiembrie 1994 și cele ale Guvernului la 21 noiembrie. La 1 decembrie, secretarul Comisiei l-a informat că delegatul se va exprima oral la audieri.

5. La 2 februarie 1995, În scopul unei bune administrări a justiției Președintele a considerat că cauza de față și cauza *Vermeulen împotriva Belgiei* (58/1994/505/587) trebuie să fie audiate în aceeași zi. În consecință, după ce a consultat Camera, el a decis să amâne audierea primei cauze pentru 20 martie 1995, dată inițial stabilită la 30 august.

6. La 22 martie 1995, în conformitate cu articolul 37 paragraful 2 din Regulamentul A, președintele a decis să aprobe cererea Guvernului belgian de a-și prezenta observațiile în scris în ceea ce privește unele aspecte ale cauzei. Într-o scrisoare primită de grefier la 18 aprilie 1995, avocatul reclamantului a prezentat comentarii în ceea ce privește chestiunile care limitau intervenția Guvernului în cauză, cu titlu de *amicus curiae*. La 24 mai 1995, grefierul a primit observațiile în cauză.

7. La această ultimă dată, Camera a renunțat în favoarea Marii Camere (articolul 51 din regulamentul A). În conformitate cu articolul 51 paragraful 2 a) și b), Președintele și vice-președintele (Dnii Ryssdal și R. Bernhardt), precum și alți membri ai Camerei originare au devenit membri ai Marii Camere. La 8 iunie 1995, Președintele a tras la sorți, în prezența grefierului, numele judecătorilor suplimentari, și anume Dl R. Macdonald, Dl R. Pekkanen, Dl A.N. Loizou, Dl J.M. Morenilla, Sir John Freeland, Dl L. Wildhaber, Dl D. Gotchev, Dl P. Kuris și Dl U. Lohmus

8. În conformitate cu decizia președintelui, care a autorizat avocatul reclamantului să se exprime în limba portugheză (articolul 27 paragraful 3 din regulamentul A), dezbaterile s-au derulat în public la 30 august 1995, la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg. Curtea a ținut anterior o ședință pregătitoare.

9. La audiere au participat:

- din partea Guvernului
Dnii A Henriques Gaspar, procuror general
adjunct al Republicii *agent;*

O. Castelo Paulo, fost președinte al
Camerei Sociale a Curții Supreme, *avocat;*

- din partea Comisiei
Dl H. Danelius, *delegat;*

- din partea reclamantului
Dl J.Pires de Lima, *avocat;*

Dl J.M. Lebre de Freitas, Profesor
la Facultatea de Drept la Universitatea
din Lisabona și avocat,
Dl Nobre de Gusmão, *avocați.*

Curtea a ascultat declarațiile Dlui Danelius, Dlui Pires de Lima, ale Dlui Lebre de Freitas, ale Dlui Henriques Gaspar și cele ale Dlui Castelo Paulo.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele speței

10. Dl Pedro Lobo Machado este portughez de naționalitate și are domiciliul la Lisabona. În 1955, el a intrat în calitate de inginer în serviciul societății Sacor, care după naționalizarea în 1975, a fost integrată în întreprinderea de stat Petrogal-Petróleos de Portugal, EP („Petrogal”). La 4 aprilie 1989, aceasta din urmă a devenit o societate

anonimă, în care Statul deține majoritatea acțiunilor. Între timp, la 1 ianuarie 1980, reclamantul s-a pensionat.

11. La 5 februarie 1986, Dl Lobo Machado a o intentat un proces în fața tribunalului forței de muncă din Lisabona împotriva întreprinderii Petrogal, compania fiind reprezentată de un avocat desemnat de președintele consiliului de administrare al întreprinderii. El a solicitat recunoașterea categoriei sale profesionale de „director general” în locul celei de „director” pe care patronul său i-a atribuit-o, această clasificare având un efect asupra sumei pensiei sale. El solicita de asemenea și achitarea sumelor care, în conformitate cu convenția colectivă (*acordo colectivo de trabalho*), ar fi trebuit să fie achitate începând cu 1980.

12. Tribunalul forței de muncă din Lisabona a respins aceste pretenții printr-o hotărâre din 7 octombrie 1987. Curtea de Apel din Lisabona a confirmat aceasta decizie printr-o hotărâre de la 1 iunie 1988.

13. Reclamantul a făcut recurs la Curtea Supremă (*Supremo Tribunal de Justiça*).

14. După ce părțile au făcut schimb de memorii, dosarul cauzei a fost trimis, la 20 februarie 1989, reprezentantului Ministerului public de pe lângă Curtea Supremă, unui procuror general adjunct. La 28 februarie 1989, acesta a emis un aviz prin care se pronunța în favoarea respingerii recursului în termenii următori:

„1. Ținând cont că,

2. Reluând argumentele deja prezentate în fața Curții de Apel, apelantul a cerut casarea hotărârii atacate și a deciziei tribunalului de primă instanță, precum și recunoașterea temeiniciei acțiunii sale. Cu toate acestea, argumentele au fost deja examinate corespunzător în hotărârea *a quo*, care este suficientă în ceea ce privește motivația sa. În consecință nu este necesară o examinare ulterioară.

3. În consecință, consider că recursul trebuie respins.”

15. La 19 mai 1989, fiind reunită în camera consiliului, Curtea Supremă a examinat recursul. Ședința s-a desfășurat în prezența a trei judecători, a unui grefier și a unui magistrat de la Ministerul public. Părțile nu au fost convocate. La finalul deliberărilor Curtea a adoptat o hotărâre pe care a notificat-o reclamantului la 22 mai 1989.

II. Dreptul intern pertinent

A. Constituția

16. Ministerul public dispune de o autonomie și de un statut similare celor ale magistraturii de jurați. Articolul 221 paragraful 1 și 2 din Constituție definesc aceste funcții în termenii următori:

„1. Îndatoririle Ministerului public sunt de a reprezinta Statul, de a exercita acțiunea penală și de a proteja legalitatea democratică și interesele fixate de lege.

2. Ministerul public beneficiază de un statut propriu și se bucură de autonomie în conformitate cu legea.”

B. Legea organică a Ministerului public

17. Legea nr. 47/86 din 15 octombrie 1986 delimitează domeniul de competență al Ministerului public și stabilește modul în care acesta intervine - principiul său „secundar” (accessória) – în procedurile judiciare. Următoarele dispoziții sunt relevante în speță:

Articolul 1

„În conformitate cu legea, Ministerul public este organul responsabil să reprezinte Statul, să exercite o acțiune penală și să apere legalitatea democratică și interesele care îi sunt atribuite prin lege.”

Articolul 3 paragraful 1

„ Ministerului public îi revine, în special :

- a) să reprezinte Statul (...);
- b) să exercite o acțiune penală
- c) să reprezinte muncitorii și familiile lor care își apără drepturile lor sociale;
- d) să apere independența tribunalelor în limitele responsabilităților sale, și să asigure faptul ca funcția jurisdicțională să fie exercită în conformitate cu Constituția și legile;
- e) să promoveze executarea deciziilor tribunalelor pentru care are împuternicire să o facă;
- f) să conducă o anchetă penală chiar și atunci când este făcută de către alte entități;
- g) să promoveze și să colaboreze în acțiunile care vizează combaterea criminalității;
- h) să monitorizeze constituționalitatea actelor normative;
- i) să intervină în procedurile de faliment și insolabilitate și orice alt interes public relevant;
- j) să exercite funcții consultative în termenii prezentei legi;

- l) să supravegheze activitatea procedurală a organelor de poliție;
- m) să formuleze recursuri împotriva deciziilor ce rezultă din acte frauduloase între părți cu intenția de a ocoli legea sau care au fost pronunțate încălcând o dispoziție legală bine definită;
- n) să exercite toate celelalte funcții care îi sunt atribuite prin lege.”

Articolul 5

„1. Intervenția Ministerului public în procedură este primordială:

- a) în cazul în care reprezintă Statul;

(...)

- d) în cazul în care reprezintă muncitorii și familiile lor care își apără drepturile sociale;

(...)

4. Intervenția Ministerului public în procedură este „secundară”:

- a) în cazul în care nu se verifică nici unul dintre cazurile prevăzute de paragraful 1 și părțile interesate în cauză sunt regiuni autonome, autorități locale, alte entități publice, organizații de utilitate publică și alte instituții care promovează interesul public, persoane incapabile sau absente;

- b) în toate celelalte cazuri prevăzute de lege. ”

Articolul 6

„1. Atunci când intervenția Ministerului public este „secundară”, el va avea grijă de interesele care îi sunt încredințate luând toate măsurile necesare.

2. Intervenția va fi înfăptuită în modul stabilit de legea procedurală.”

Articolul 11 paragraful 2

„[Reprezentarea ministerului public] este asigurată [în fața Curților Supreme] de către procurorii generali adjuncți (...).”

Articolul 59

„Ministrul Justiției poate:

- a) să dea procurorului general al Republicii instrucțiuni de ordin specific în ceea ce privește cauzele civile în care Statul are un interes;
- b) să autorizeze Ministerul public (...) să accepte cauza celeilalte părți, să încheie o reglementare pe cale amiabilă sau să se retragă în cauzele civile la care Statul este parte;

...”

C. Codul de procedură civilă

18. Dispozițiile pertinente din codul de procedură civilă, aplicabile în mod egal litigiilor relevante din jurisdicțiile sociale, sunt următoarele:

Articolul 20

„1. Statul este reprezentat de Ministerul public.

2. Dacă cauza are drept obiect bunuri sau drepturi ale Statului, însă aceste drepturi sunt conduse sau sunt exercitate de către organisme autonome, cele din urmă pot angaja un avocat care va acționa împreună cu Ministerul public în proceduri. În caz că apar divergențe între ministerul public și avocat, va prevala poziția Ministerului public.”

Articolul 709

„1. După ce au examinat dosarul, judecătorii își vor pune semnătura și data și vor face orice alte comentarii. La finalul acestui proces, greșierul va înscrie dosarul pe rol.

2. În ziua în care Curtea va adopta decizia sa, judecătorul raportor va citi proiectul hotărârii, după care fiecare jurat va vota în ordinea în care a examinat dosarul cauzei. În măsura posibilității, la începutul ședinței va fi distribuită câte o fotocopie sau o copie scrisă sau dictilografată a proiectului hotărârii fiecăruia dintre ceilalți jurați și președintelui tribunalului.

3. (...)”

Articolul 752 paragraful 1

„ Dacă Ministerul public trebuie să intervină [în procedură], dosarul cauzei îi va fi comunicat [pentru observații] într-o perioadă de șapte zile, după care dosarul (...) va fi trimis juraților raportori și judecătorului raportor pentru adoptarea unei decizii finale, primii dispun de o perioadă de șapte zile, iar ultimul de patrusprezece zile.”

19. În conformitate cu Constituția și cu legea organică a Ministerului public, aceasta din urmă trebuie să intervină în toate procedurile în care este pus în joc interesul general (*interesse público*).

În ceea ce privește dreptul muncii, practica stabilită de către camera socială a Curții Supreme prevede ca reprezentantul Ministerului public pe lângă această Curte (un procuror general adjunct) să fie sesizat de dosar, pentru a-și exprima opinia cu privire la temeinicia recursului. În general, acest reprezentant participă în mod egal la ședința cu privire la examinarea recursului.

D. Codul de procedură a muncii

20. Guvernul a menționat dispozițiile următoare din codul de procedură a muncii:

Articolul 8

„Reprezentanții Ministerului public trebuie să reprezinte din oficiu:

a) muncitorii și familiile lor;

b) (...)”

Articolul 10

„ Dacă este numit mandatarul, reprezentarea din oficiu a ministerului public ia sfârșit, fără a aduce atingere la intervenția „secundară” a acestuia.

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

21. Dl Lobo Machado a sesizat Curtea la 2 noiembrie 1989. Invocând articolul 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție, el se plângea, în primul rând, de lipsa unei noi aprecieri a Curții de Apel a probelor faptelor considerate ca fiind stabilite de către tribunalul de primă instanță și de absența dezbaterilor publice atât în fața Curții de Apel, cât și în fața Curții Supreme. El critica, de asemenea, rolul atribuit ministerului public în procedura defășurată în fața Curții Supreme, care, în conformitate cu cele spuse de el, ar fi adus atingere dreptului său la un proces echitabil în fața unui tribunal independent și imparțial cât și principiului de egalitate a armelor. El a pretins, de asemenea, încălcarea articolului 1 din Protocolul Nr. 1 (P1-1) pe motivul repercursiunilor patrimoniale negative ale eșecului acțiunii sale.

22. La 29 noiembrie 1993, Comisia a declarat admisibile plângerile cu privire la participarea ministerului public în procedurile din fața Curții Supreme și încălcarea dreptului la respectarea bunurilor reclamantului. Ea a declarat cererea (nr. 15764/89) inadmisibilă pentru surplus. În raportul său de la 19 mai 1994 (articolul 31) (art. 31), ea a concluzionat, cu patrusprezece voturi contra nouă pentru încălcarea articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție și consideră, prin douăzeci și două voturi contra unu că nici o întrebare distinctă nu apare în ceea ce privește articolul 1 din Protocolul Nr. 1

(P1-1). Textul integral al opiniei Comisiei și a celor trei opinii separate care însoțesc raportul sunt anexate la această hotărâre¹.

CONCLUZII PREZENTATE ÎN FAȚA CURȚII DE CĂTRE GUVERN

23. În memoriul său, Guvernul invită Curtea să „susțină că nu a existat o încălcare a articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție”.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 6 paragraful 1 (art. 6-1) DIN CONVENȚIE

24. Dl Lobo Machado a pretins că a existat o încălcare a articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție, care presupune:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil(...), de către o instanță independentă și imparțială(...), care va hotărî(...), fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)”

El se plânge, mai întâi, de faptul că nu a putut obține, înainte de pronunțarea hotărârii Curții Supreme, comunicarea avizului scris al Ministerului public, și în consecință nu a putut răspunde acestuia. În al doilea rând, s-a plâns de prezența Ministerului public la ședința cu ușile închise a Curții Supreme, cu toate că anterior a aprobat argumentele Petrogalului. În acest mod, prezența sa în camera Consiliului ar fi fost contrară principiului de egalitate a armelor și pune la îndoială independența Curții. În plus, acțiunea fiind dirijată împotriva unei întreprinderi de stat, interesatul avea dreptul să pună în cauză imparțialitatea Ministerului public aceasta reprezentând Statul în litigiile private cu caracter patrimonial.

În speță, nici un motiv nu justifică prezența procurorului general adjunct la deliberări. Misiunea sa nu era să sfătuiască Curtea sau să asigure unitatea jurisprudenței. În afară de aceasta, în cazul de față, apărarea interesului general nu explica prezența sa deoarece el a luat partea patronului.

Îndatoririle Ministerului public erau în Portugalia de asemenea natură încât, în speță, reprezentantul ar fi putut primi instrucțiuni de la Ministrul Justiției în ceea ce privește concluziile sale finale precum și rolul său la momentul examinării recursului de către Curtea Supremă. În consecință, este de neconceput, în ceea ce privește Portugalia, că o încălcare a principiului echității în materie civilă, din motivul unei intervenții fără contradicții a Ministerului public, va fi mai puțin gravă decât o încălcare comparabilă în materie penală.

Nota greșierului:

1. Din motive de ordin practic textul nu va apărea decât în ediția tipărită (Culegere de hotărâri și decizii, – 1996), dar oricine îl poate procura de la greșă.

25. Comisia este de aceeași părere în esență și consideră că principiile enunțate în hotărârea *Borgers împotriva Belgiei* din 30 octombrie 1991 (seria A nr. 214-B) se aplicau *mutatis mutandis* în materie civilă. La audiere delegatul său a menționat că încălcarea a rezultat din interdicția pentru Dl Lobo Machado de a răspunde la observațiile scrise ale Ministerului public și faptul că un membru al Ministerului public a fost prezent la deliberări.

26. Guvernul a subliniat faptul că părțile – reclamantul și întreprinderea Petrogal – și-au exercitat drepturile procedurale în condiții egale prin intermediul avocaților săi. În proceduri similare, procurorul general adjunct, membru al Ministerului public de rangul cel mai înalt, nu putea fi echivalat unei părți. Datorită aspectelor specifice ale sistemului de intervenție al ministerului public pe lângă Curtea Supremă, în cadrul jurisdicției sociale, considerațiile *cauzei Borger* nu puteau fi aplicate în speță. Magistratul Ministerului public, în calitatea sa de organ de justiție, nu avea altă îndatorire decât să ajute tribunalului oferindu-i în mod independent, obiectiv și imparțial, un aviz în scris cu privire la întrebările juridice abordate. El ar contribui în acest mod la garantarea unei bune administrări a justiției. Funcția obiectivă de *amicus curiae* pe care o cere magistratul în cauză drept garant al coerenței jurisprudenței Curții Supreme și apărării interesului public în cazurile sociale ar fi cunoscut de public și, în special, de avocați. Nu s-ar putea spune că din motivul formulării unui aviz bazat doar pe lege, procurorul general adjunct a devenit un „aliat” sau un „adversar obiectiv” (*cauza Borgers* menționată anterior, p. 32, paragraful 26). Faptul că una din părți este o întreprindere de Stat, devenită ulterior societate pe acțiuni în care Statul era acționar majoritar, nu avea nici o incidență în ceea ce privește aprecierea respectării principiului de proces echitabil. Petrogalul dispunea de organe proprii. În cauze similare celui prezent, articolul 59 din legea organică a Ministerului public, citată de către reclamant (paragraful 17 de mai sus), nu autoriza în nici un fel Ministrul Justiției să dea instrucțiuni cu privire la misiunea Ministerului public.

În speță, Ministerul public s-a limitat la un aviz în scris scurt și nu a beneficiat de nici un fel de opinie consultativă sau de alt tip, în procesul de formare a unei decizii a Curții, care s-a reunit în camera consiliului (vezi în contrast *hotărârea Borgers* menționată anterior).

27. Pentru Guvernul belgian (paragraful 6 de mai sus) diferențele fundamentale între procedurile penale și civile în fața unei Curți Supreme comandă îndepărtarea, în cel de-al doilea caz, de jurisprudența *Borgers* (vezi hotărârea citată anterior). Oricum particularitățile fiecărei cauze și a diverselor drepturi naționale trebuie să fie luate în considerație pentru a se evita o condamnare uniformă, încălcarea articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1), de către o instituție care atât în Belgia cât și în Portugalia s-a dovedit a fi pozitivă.

28. Curtea notează, în primul rând, că litigiul în cauză se referea la drepturile sociale și se opunea la două părți bine definite: reclamantul în calitate de solicitant, și Petrogalul, în calitate de pârât. În acest context, sarcina Ministerului public pe lângă Curtea Supremă este în esență de a ajuta Curtea și de a supraveghea menținerea unității jurisprudenței.

Ținându-se cont de natura socială a drepturilor, intervenția sa în procedură era în particular justificată de apărarea interesului general.

În al doilea rând, trebuie menționat faptul că legislația portugheză nu oferă nici o indicație în ceea ce privește faptul cum Ministerul public pe lângă camera socială a Curții Supreme trebuie să-și exercite rolul său într-o ședință cu ușile închise a acestei camere (*a se vedea, în contrast, hotărârea Borgers menționată anterior, p. 28, paragraful 17 și p. 32, paragraful 28*).

29. La fel ca și în hotărârea sa din cauza *Borgers* (p. 32, paragraful 26), Curtea a considerat, cu toate acestea, că trebuie să ofere o importanță mare rolului asumat în mod real de către membrul Ministerului public în procedură și, în special, conținutului și efectelor acestor observații. Ele includ un aviz care transferă autoritatea sa Ministerului public. Cu toate că este obiectiv și motivat în drept, avizul are destinația să recomande și, în consecință, să influențeze Curtea Supremă. În această privință, Guvernul subliniază importanța contribuției Ministerului public la menținerea unității jurisprudenței înaltei jurisdicții și, în special în speță, la păstrarea interesului general.

30. În hotărârea sa *Delcourt împotriva Belgiei* din 17 ianuarie 1970, Curtea a relevat, pentru a face concluzia cu privire la aplicabilitatea articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1), că „o hotărâre a Curții de Casație poate să se reflecte în diferite moduri asupra situației juridice a interesatului.” (seria A nr. 11, pp.13-14, paragraful 25). Ea a reluat această idee cu mai multe ocazii (a se vedea *mutatis mutandis, hotărârile Pakelli împotriva Germaniei din 25 aprilie 1983, seria A nr. 64, p. 17, par. 36, Pham Hoang împotriva Franței din 25 septembrie 1992, seria A nr. 243, p.23, par. 40 și Ruiz-Mateos împotriva Spaniei din 23 iunie 1993, seria A nr. 262, p. 25, par. 63*). Același lucru se aplică și în cauza de față, deoarece rezultatul recursului putea afecta suma pensiei Dlui Lobo Machado.

31. Ținându-se cont deci de miza pentru reclamant a instanței în fața Curții Supreme și de natura avizului procurorului general adjunct, care a fost în favoarea respingerii recursului (paragraful 14 de mai sus), imposibilitatea pentru interesat de a obține comunicarea înainte de pronunțarea hotărârii și de a răspunde a încălcat dreptul său la procedura contradictorie. Aceasta implică în principiu oportunitatea pentru părțile la un proces penal sau civil, de a lua cunoștință cu toate documentele sau observațiile prezentate judecătorului, chiar și de un magistrat independent, în scopul influențării deciziei sale și de a o discuta (a se vedea, în special, *mutatis mutandis, hotărârile Ruiz-Mateos citată anterior, p. 25, par. 63, McMichael împotriva Regatului Unit din 24 februarie 1995, seria A nr. 307-B, pp. 53-54, paragraful 80 și Kerojärvi împotriva Finlandei din 19 iulie 1995, seria A nr. 322, p. 16, par. 42*).

Curtea a constatat că această circumstanță constituie deja o încălcare a articolului 6 par. 1 (art. 6-1).

32. Această încălcare a fost agravată de prezența procurorului general adjunct la ședința cu ușile închise a Curții Supreme. Chiar dacă nu dispunea de nici un drept de opinie consultativă sau de alt tip (paragraful 26 și 28 de mai sus), magistratul a beneficiat, chiar

și pentru a păstra aparențele, de o posibilitate adițională de a-și susține opinia în camera consiliului, fără pericolul contradicției (*a se vedea hotărârea Borgers citată anterior, p. 32, paragraful 28*).

Faptul că această prezență a dat Ministerului public posibilitatea de a contribui la menținerea unității jurisdicției ar putea zdruncina această constatare, din moment ce ea nu constituie unicul mijloc de a continua acest scop, precum este demonstrat de practica altor State membre ale Consiliului European.

Astfel, și în această privință a existat o încălcare a articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) 33.

Asemenea concluzii dispensează Curtea de a se exprima cu privire la plângerea conform căreia Curtea Supremă nu a fost nici imparțială, nici independentă.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 DIN Protocolul Nr. 1 (P1-1)

34. În fața Comisiei, reclamantul a pretins încălcarea articolului 1 din Protocolul nr. 1 (P1-1), însă în fața Curții nu a reluat această plângere.

35. Curtea nu consideră că trebuie să examineze întrebarea din oficiu.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 50 (art. 50) DIN CONVENȚIE

36. în termenii articolului 50 (art. 50) din Convenție.

„Dacă decizia Curții declară că o decizie sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de oricare altă autoritate a unei Părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiunile ce decurg din (...) Convenție și dacă dreptul intern al acelei Părți nu permite să se șteargă decît incomplet consecințele acestei decizii sau ale acestei măsuri, decizia Curții acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.”

A. Daune

37. Dl Lobo Machado a declarat că, făcând abstracție de efectele rezultatului procedurii asupra vieții sale profesionale, îndoielile cu privire la sistemul judiciar care au apărut în cauza de față au compromis pentru totdeauna încrederea sa în instituțiile democratice. Daunele morale suferite nu puteau fi mai mici de 3 500 000 escudo (PTE).

38. Guvernul a subliniat lipsa legăturii de cauzalitate între încălcarea denunțată și prejudiciul pretins.

39. În ceia ce privește delegatul Comisiei, el nu s-a pronunțat.

40. Curtea a considerat că constatarea încălcării articolului 6 (art. 6) constituie în sine o satisfacție echitabilă în această privință.

B. Costuri și cheltuieli

41. Reclamantul a mai solicitat 1 500 000 PTE cu titlu de costuri și cheltuieli pentru reprezentarea sa în fața organelor Convenției.

42. Nici Guvernul, nici delegatul Comisiei nu și-au exprimat poziția

43. Curtea acceptă pretențiile Dlui Lobo Machado și îi alocă suma solicitată, din care trebuie reținută suma de 21 724 franci francezi plătiți de către Consiliul Europei pentru asistență juridică.

C. Interese moratorii

44. Conform informațiilor de care dispune Curtea, taxa legală aplicabilă în Portugalia, la data adoptării prezentei hotărâri era de 10% pe an.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE

1. *Hotărăște* că a existat o încălcare a articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție;
2. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze cauza în conformitate cu articolul 1 din Protocolul Nr. 1 (P1-1);
3. *Hotărăște* că această decizie constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă în ceea ce privește prejudiciul pretins;
4. *Hotărăște*
 - a) că Statul pârât trebuie să achite reclamantului, în termen de trei luni, 1 500 000 (un milion cinci sute de mii) escudo minus 21 724 (douăzeci și unu mii șapte sute douăzeci și patru) franci francezi, sumă convertibilă în escudo la rata de schimb de la data prezentei hotărâri pentru costuri și cheltuieli;
 - b) că această sumă va fi majorată la o rată anuală de 10% începând cu expirarea celor trei luni menționate până la achitare;
5. Respinge cererea de satisfacție echitabilă pentru surplus.

Redactată în limbile engleză și franceză și pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului, Strasbourg, la 20 februarie 1996.

Semnat: Rolv RYSSDAL
Președinte

Semnat: Herbert PETZOLD
Grefier

În conformitate cu articolele 51 paragraful 2 (art. 51-2) din Convenție și 53 paragraful 2 (art. 53-2) din Regulamentul A, opinia concordantă a Dlui Lopes Rocha este anexată acestei hotărâri.

Parafat: R. R.

Parafat: H. P.

OPINIA CONCORDANTĂ A DLUI JUDECĂTOR LOPES ROCHA

Sunt de acord cu constatarea încălcării articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție, însă nu pot fi de acord cu toate motivele stabilite în paragrafele 31 și 32 din hotărâre.

De fapt, paragraful 14 arată că opinia procurorului general adjunct, de care reclamantul nu avea cunoștință, nu a adăugat nici un argument nou în favoarea respingerii cererii de recurs. El s-a limitat să sublinieze faptul că argumentele reclamantului au fost examinate deja în hotărârea Curții de Apel, care era suficientă în sine în ceea ce privește motivația sa, și orice altă examinare nu era, în consecință, necesară.

Astfel, unica împrejurare a imposibilității pentru reclamant de a cunoaște conținutul avizului procurorului general adjunct până la pronunțarea hotărârii și a răspunde la aceasta, nu era suficientă pentru a se constata încălcarea articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) așa cum este menționat în paragraful 31.

Constatarea încălcării ar trebui, din contra, să fie bazată pe toate circumstanțele speței.

Prezența magistratului ministerului public la ședința cu ușile închise a Curții Supreme fără ca reclamantul să fie prezent, oferea o ocazie suplimentară pentru el de a-și susține avizul în camera consiliului fără nici o contradicție, care să fie evaluată din punctul de vedere al nerespectării dreptului pentru ca cauza să fie judecată în mod echitabil.

Desigur, magistratul în cauză nu este o „parte” în sensul tehnic al termenului în dreptul procedural. Însă intervenția sa în sprijinul deciziei Curții de Apel, combinat cu prezența sa la ședința Curții Supreme, chiar dacă nu a avut dreptul la opinie consultativă sau de alt tip, trebuie să fie analizată ca o agravare a situației procedurale a reclamantului. Acesta din urmă s-a văzut în situația că trebuie să contrazică simultan partea adversă și o entitate de stat, ambele de acord să nege temeiul dreptului pe care îl pretindea în fața Curții Supreme. Această situație reflecta o manifestare de inegalitate și astfel aduce atingere la dreptul la un proces echitabil, fiind stabilit că, în drept, echitatea este un concept care ia în considerație spiritul legii, mai degrabă decât litera sa. Mai mult ca atât, conceptele de echitate și egalitate sunt egale.

În rezumat, situația de dezechilibru era incompatibilă cu cerințele unei proceduri echitabile în sensul articolului 6 paragraful 1 (art. 6-1) din Convenție.